Työterveyslaitos

Lisäselvitys
HE 41/2023 vp ja VNS 1/2023 vp

Viit. TyV:n etäkokoukseen 17.10.2023;

Ohessa kohteliaimmin pääjohtaja Antti Koivulan lupaamia lisätietoja työkyvyttömyydestä sekä mahdollisuudesta lisätä työelämän ulkopuolella olevien osallistumista työelämään. Koivula toteaa, että yleisesti näemme Työterveyslaitoksella, että tämä aihe vaatii edelleen lisätutkimusta ja erityisesti sen selvittämistä, millä työhyvinvointiin ja työkykyyn kohdistuvilla täsmätoimenpiteillä voidaan edistää laajempaa osallistumista työelämään eri ryhmissä.

Jos valiokunta tai valiokunnan jäsenet haluavat käydä aiheesta täsmentäviä keskusteluja, olemme mielellämme käytettävissänne.

Ystävällisin terveisin

Leena Saarni
pääjohtajan assistentti

Työterveyslaitos

Tietoa työkyvystä, osatyökykyisistä ja työhön osallistumisesta

Koostanut Matti Joensuu, johtava tutkija, Työterveyslaitos
matti.joensuu@ttl.fi

Tiivistys osatyökykyisten työhön osallistumisesta

- Osatyökyvylle ei ole selkeää määritelmää, vaan se määritellään tapauskohtaisesti eri tavoilla hyödyntäen esimerkiksi rekisteritietoa terveyspalveluista tai kyselypohjaista itsearviointitietoa. Näin ollen tiedot voivat olla eri ajankohdista ja eivät keskenään yhteneväisesti määriteltyjä.
- Noin 2 miljoonalla työikäisellä suomalaisella on jokin krooninen sairaus tai vamma, ja n. 600 000 arvioi sen vaikuttavan työhön.
- Työttömistä työnhakijoista n. 10 % eli vuosittain reilut 30 000 henkilöä on vammaisia tai pitkäaikaissairaita.
- Arvioiden mukaan n. puolet pitkäaikaistyöttömistä olisi osatyökykyisiä.
- Työelämän ulkopuolella olevat arvioivat oman työkykynsä työllisiä heikommaksi.
- Työttömät arvioivat terveyteen ja toimintakykyyn liittyvät tekijät merkittäväksi työllistymistä vaikeuttavaksi tekijäksi.

©TYÖTERVEYSLAITOS

Tietoaineistoja työkyvystä, osatyökykyisistä ja työhön osallistumisesta

Työkyvyn tila Suomessa- rekisteriyhdistelyaineisto, Työterveyslaitos

- 90% väestöotos työikäisestä väestöstä. Kattavat rekisteritiedot eri rekisterinpitäjiltä yhdistetty henkilötasolla (mm. Tilastokeskus, Kela, ETK, THL) päivitetty viimeisimpiin rekisteritietoihin kesällä 2023.

Kykyviisari® työ- ja toimintakyvyn itsearviointikyselyaineisto, Työterveyslaitos

- Kykyviisari on käytössä työllisyyden hoidon palveluissa, sosiaalipalveluissa, terveydenhuollossa ja kuntouksen palveluissa, joista Työterveyslaitokselle on kertynyt 50 546 vastaajan aineisto.

Terve Suomi – väestötutkimus, THL

- Terve Suomi -tutkimus tuottaa kattavaa tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista. Tiedot kerättiin vuosina 2022–2023 kyselylomakkein ja terveystarkastusmittauksin.

Työkyvyttömyysindeksi, Kela

- Kansallisen terveysindeksin alaindeksi yhdistää tiedot työkyvyttömyyseläkkeistä, sairauspäivärahasta ja ammatillisen kuntoutuksen myönteisistä päätöksistä indeksiluvuksi, jota voi verrata alueittain ja ajassa.

©TYÖTERVEYSLAITOS

Työkyvyn tila Suomessa- aineiston rekisteritiedot

Tuoterveuslaitos

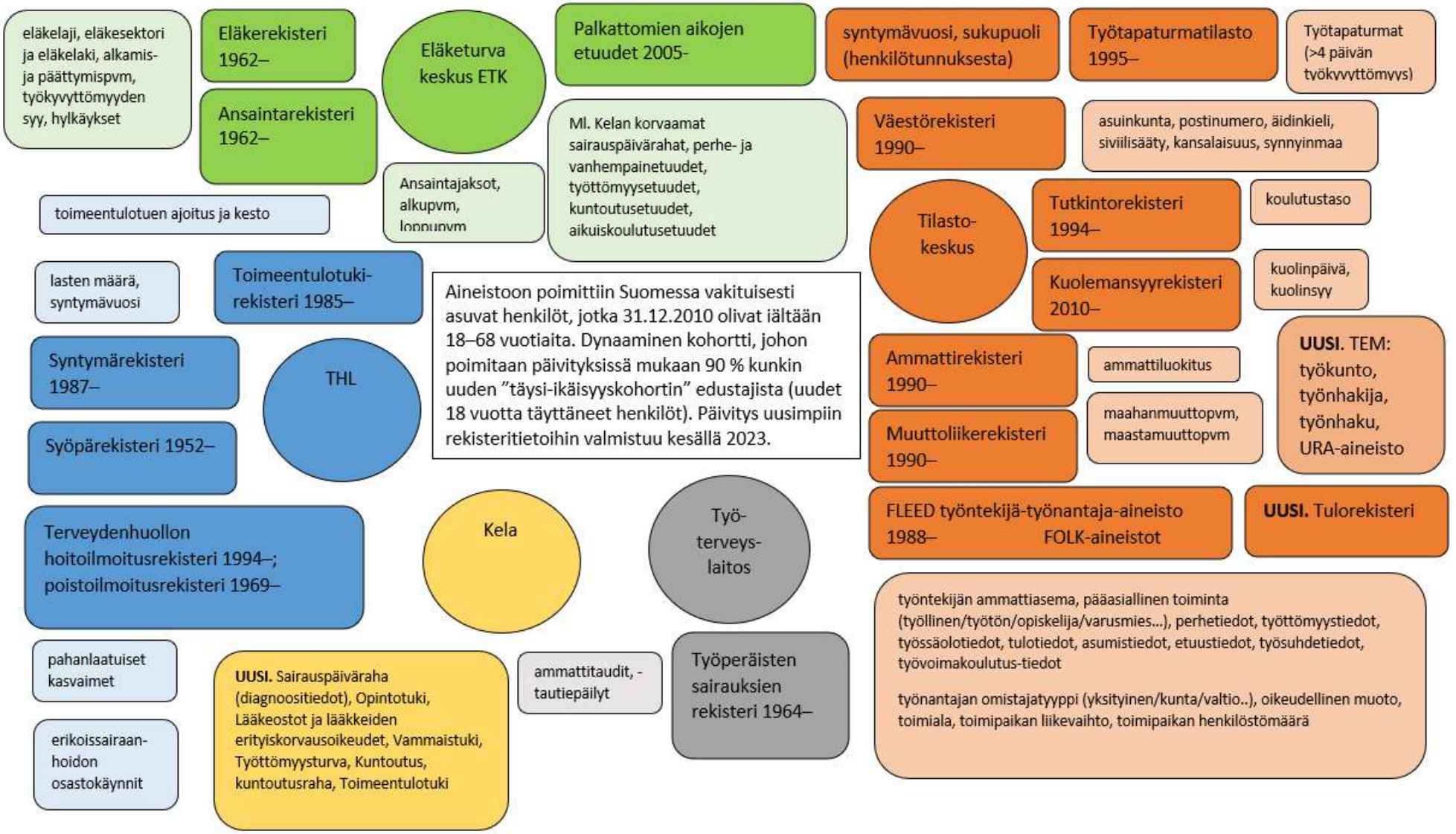

Esimerkki Työkyvyn tila Suomessa aineiston hyödyntämisestä osatyökykyisten työhön osallistumisen arvioinnissa

1. Työikäisen väestön (n. 3 miljoonaa henkilöä) rekisteritietoon perustuva koneellinen ryhmittely (klusterointi) ja muodostuneiden klusterien tarkastelu työhön osallistumisen (työkuukaudet) ja työkyvyttömyysetuuksien käytön (päivät etuudella) suhteen. Seuraavalla dialla on havainnollistettu klustereiden kokoa henkilömäärän mukaan ja niiden asettumista näille ulottuvuuksille.

©TYÖTERVEYSLAITOS

Työhön osallistumisen segmentaatiomalli : Tuloksia väestötason datalähtöisestä ryhmittelyanalyysistä. Julkari https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-391-061-4

Työterveyslaitos

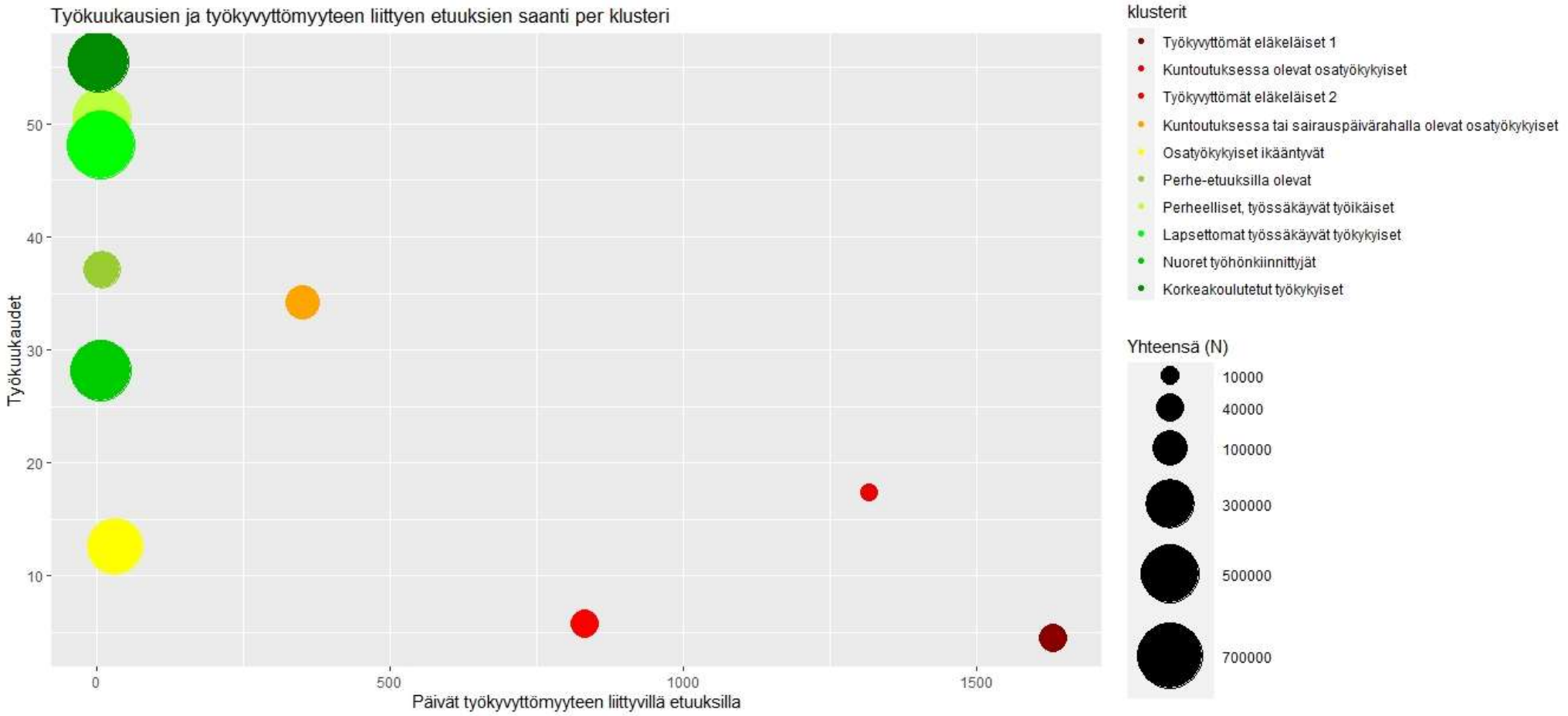

"Päivät työkyvyttömyyteen liittyvillä etuuksilla" -muuttujaan on laskettu päivien keskiarvot yhteen klustereittain: "Täysi työkyvyttömyyseläke", "Kuntoutustuki", "Osatyökyvyttömyyseläke", "Osakuntoutustuki", "Kuntoutusraha", "Osakuntoutusraha", "Kelan kuntoutusraha" ja "Sairauspäiväraha"

Esimerkki Työkyvyn tila Suomessa aineiston hyödyntämisestä osatyökykyisten työhön osallistumisen arvioinnissa

2. Tietyn sairausryhmän työhön osallistuminen verrattuna väestöön keskimäärin. Seuraavassa diassa on esitetty mielenterveyden häiriön (F-diagnoosiluokka) vuoksi sairaalahoitoa saaneiden työhön osallistuminen (ansaintapäivien osuus) hoitoa seuraavana vuonna verrattuna väestöön keskimäärin ajan mukaan esitettynä.

©TYÖTERVEYSLAITOS

Mielenterveysstrategia 2020-2030 : Toimeenpanon ensimmäiset vuodet ja yhteisen tekemisen tahto. Julkari: https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-990-0

Työterveyslaitos

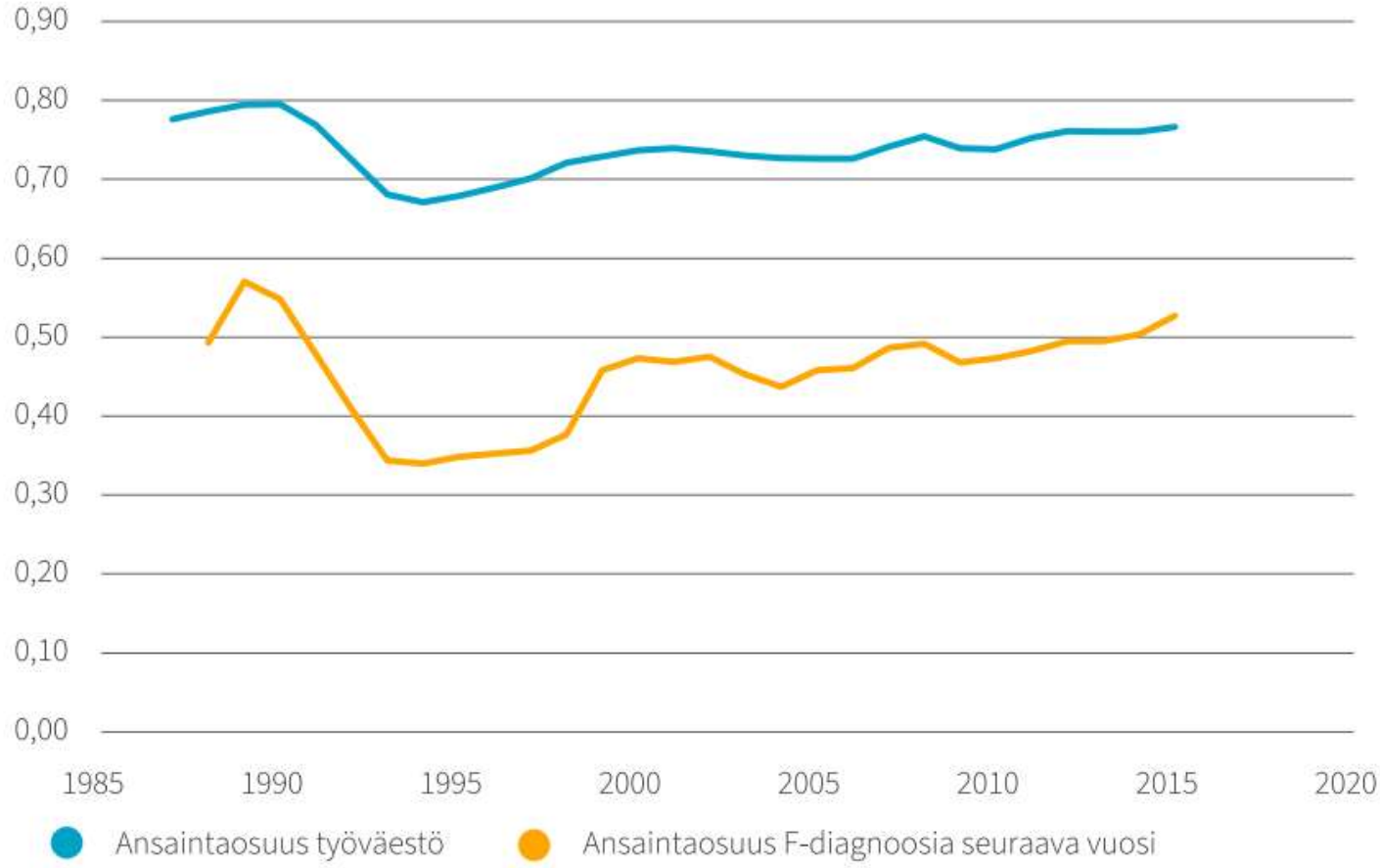

Kuvio 3. Ansaintapäivien osuus vuosittain mielenterveysdiagnoosin saaneille sekä muulle väestölle. Ansaintapäivät per 365 päivää kerrottuna sadalla. Mielenterveysdiagnoosin saaneiden ansaintapäivät on laskettu ensimmäistä mielenterveysdiagnoosia seuraavalle vuodelle. Muun väestön ansaintapäivät on laskettu vuosittain.

Kykyviisari® työ- ja toimintakyvyn itsearviointikyselyaineisto

- Kykyviisari on työ- ja toimintakyvyn itsearviointikysely, jossa vastaaja arvioi työkykyään ja eri toimintakyvyn osa-alueita kuten henkinen hyvinvointi, sosiaalinen toimintakyky, arjessa selviytyminen, fyysinen toimintakyky ja osaaminen ja oppiminen.
- Kykyviisari on käytössä työllisyyden hoidon palveluissa, sosiaalipalveluissa, terveydenhuollossa ja kuntouksen palveluissa.
- Suurin osa Kykyviisariin vastanneista on työelämän ulkopuolella.
- Kyselyyn vastanneista on kertynyt Työterveyslaitokselle 50 546 vastaajan aineisto vuosilta 2018-2023.

© Työterveyslaitos

Esimerkki Kykyviisari aineiston hyödyntämisestä osatyökykyisten työhön osallistumisen arvioinnissa

1. Kykyviisaria on hyödynnetty kolmen valtakunnallisen toimenpidekokonaisuuden arvioinnissa. ESR toimintalinja 5, Työllisyyden kuntakokeilut ja Työkykyohjelman STM:n rahoittamat hankkeet. Lisäksi osasta Kykyviisarin kysymyksistä on saatavilla väestötasoista vertailutietoa väestön terveyden seurannan kyselyistä, kuten Finterveys 2017- kyselystä. Seuraavassa diassa on esitetty eri toimenpidekokonaisuuksiin osallistuneiden itsearvioitu työkyky ja toimintakyky asteikolla 0-10. Työelämän ulkopuolella oleviin kohdistuneiden palveluiden asiakkaiden vastaukset ovat selkeästi matalammalla tasolla kuin väestössä keskimäärin ja eri palveluiden asiakaskunnankin kesken voidaan havaita joitain eroaavaisuuksia.

©TYÖTERVEYSLAITOS

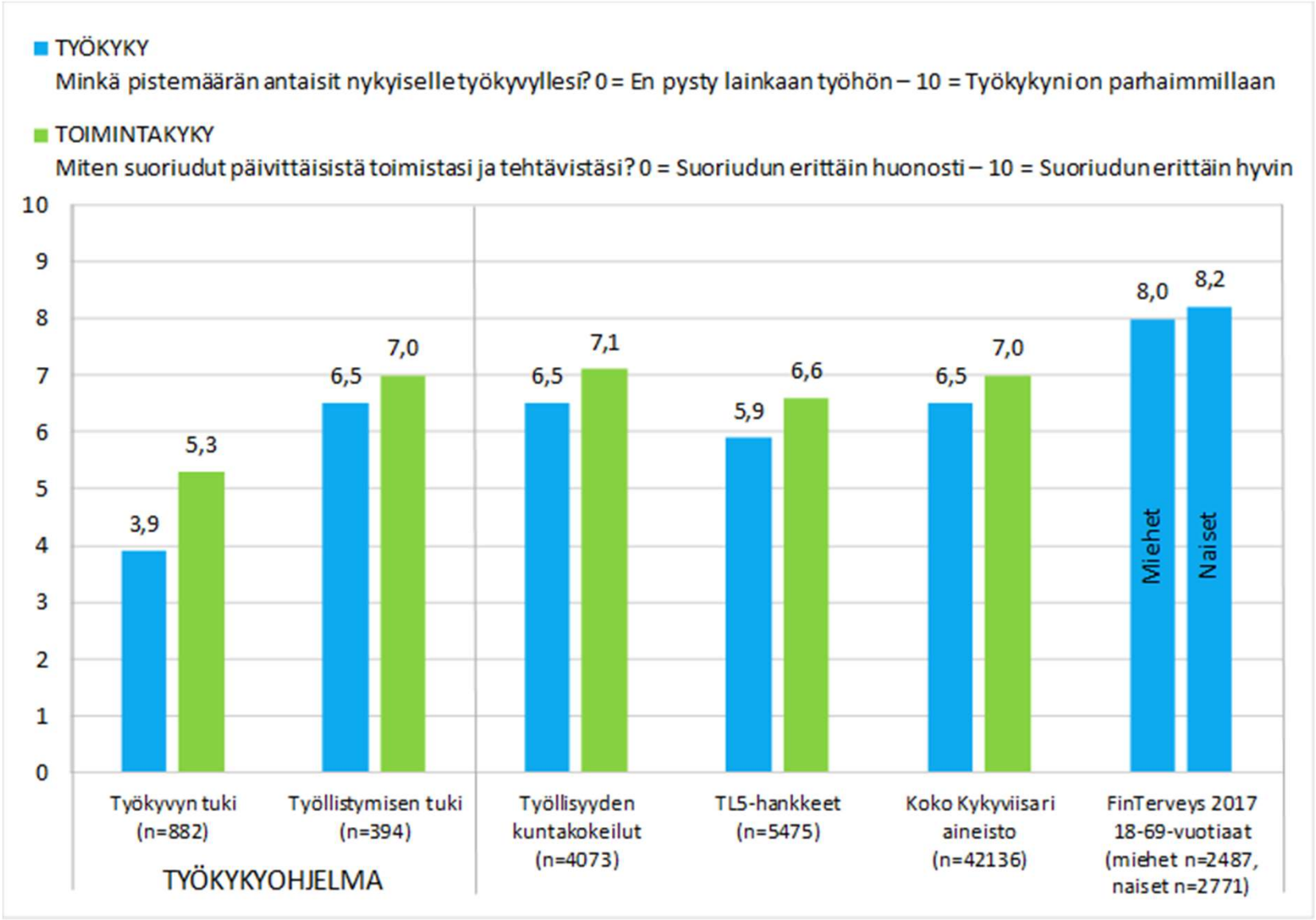
TYÖKYKY
Minkä pistemäärän antaisit nykyiselle työkyvyllesi? 0 = En pysty lainkaan työhön – 10 = Työkykyni on parhaimmillaan
TOIMINTAKYKY
Miten suoriudut päivittäisistä toimistasi ja tehtävistäsi? 0 = Suoriudun erittäin huonosti – 10 = Suoriudun erittäin hyvin
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
3,9
5,3
6,5
7,0
6,5
7,1
5,9
6,6
6,5
7,0
8,0
8,2
Miehet
Naiset
Työkyvyn tuki (n=882)
Työllistymisen tuki (n=394)
TYÖKYKYOHJELMA
Työllisyyden kuntakokeilut (n=4073)
TL5-hankkeet (n=5475)
Koko Kykyviisari aineisto (n=42136)
FinTerveys 2017 18-69-vuotiaat (miehet n=2487, naiset n=2771)

Esimerkki Kykyviisari aineiston hyödyntämisestä osatyökykyisten työhön osallistumisen arvioinnissa

2. Terveyteen ja toimintakykyyn liittyvät ongelmat ovat yleisiä työhön osallistumista vaikeuttavia tekijöitä. Seuraavassa diassa on esitetty niiden vastaajien osuus, jotka kokevat eri tekijöiden vaikeuttavan työhön osallistumistaan työttömyyden keston suhteen jaoteltuna. Vastaajista 30 % koki terveyteen ja toimintakykyyn liittyvien ongelmien vaikeuttavan työhön osallistumistaan paljon tai erittäin paljon. Tämä osuus kasvoi, mitä pidempään työttömyys oli kestänyt.

©TYÖTERVEYSLAITOS

Työttömyyden kesto & työllistymisen esteet

Niiden vastaajien osuus (%), jotka kokevat mainitun asian vaikeuttavan työelämään osallistumistaan erittäin paljon tai paljon (Kykyviisari-kysymykset I3-I11)

Työttömyyden kesto	Työ-mahdolli-suuksien puute	Töihin liikku-misen vaikeudet	Koulutuk-sen tai osaamisen puute	Työmoti-vaation tai työhalujen vähene-minen	Terveyteen ja toiminta-kykyyn liittyvät ongelmat	Oma elämän-tilanne	Päihteet tai muut riippu-vuudet	Rikosrekisteri- tai huumaus-ainemerkinnät	Talou-dellinen tilanne
En ole tällä hetkellä työttömänä	14	6	10	7	18	8	1	1	4
Alle vuoden	30	12	17	11	20	11	1	1	7
1-2 vuotta	34	16	22	15	30	16	2	1	10
3-4 vuotta	35	19	27	18	37	19	3	2	14
5-10 vuotta	37	23	31	21	45	21	4	3	17
yli 10 vuotta	40	28	37	28	53	26	8	5	22
En ole koskaan ollut työelämässä	20	15	42	27	33	22	4	3	7
Yhteensä	**31**	**16**	**24**	**16**	**30**	**16**	**3**	**2**	**11**

©TYÖTERVEYSLAITOS

Terve Suomi- tutkimus

THL:n koordinoima ja toteuttama Terve Suomi -tutkimus tuottaa kattavaa tietoa Suomessa asuvien aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista. Tiedot kerättiin vuosina 2022–2023 kyselylomakkein ja terveystarkastusmittauksin. Työkykyyn ja osatyökyisyyteen tutkimuksessa on kolme kysymystä:

- Riippumatta siitä, oletko ansiotyössä vai et, arvioi minkälainen työkykysi on nykyisin. Oletko ”täysin työkykyinen”, ”osittain työkykyinen”, ”täysin työkyvytön”.
- Oletetaan, että työkykysi on parhaimmillaan saanut 10 pistettä. Minkä pistemäärän antaisit nykyiselle työkyvyllesi asteikolla 0–10.
- Uskotko, että terveytesi puolesta pystyt työskentelemään ammatissasi vanhuuseläkeikään saakka? Vastausvaihtoehtoina olivat ”en”, ”todennäköisesti en”, ”todennäköisesti kyllä”, ”kyllä” ja ”olen eläkkeellä”.

Aineisto on valmis ja työkykyyn liittyvien kysymysten raportointi on suunniteltu loppusyksylle 2023.

Lisätietoja Terve Suomi- aineistosta työkyvyn ja työhön osallistumisen suhteen voi tiedustella THL:stä johtava asiantuntija Päivikki Koposelta, paivikki.koponen@thl.fi

©TYÖTERVEYSLAITOS

Työkyvyttömyysindeksi, Kela

- Kansallisen terveysindeksin alaindeksi yhdistää tiedot työkyvyttömyyseläkkeistä, sairauspäivärahasta ja ammatillisen kuntoutuksen myönteisistä päätöksistä indeksiluvuksi, jota voi verrata alueittain ja ajassa.
- Indeksiä voi tarkastella Kelan tietotarjotin palvelussa [Kansallinen terveysindeksi | Kelan tietotarjotin]
- Lisätietoja voi kysyä Kelan erikoistutkija Kati Sarnolalta, kati.sarnola@kela.fi

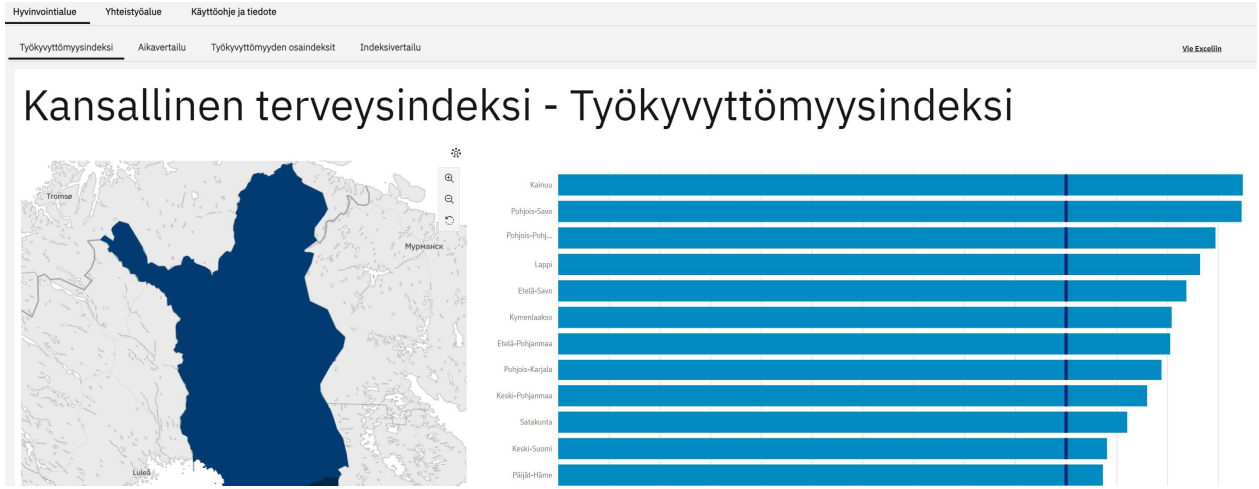

©TYÖTERVEYSLAITOS

Työterveyslaitos

Kiitos

matti.joensuu@ttl.fi

ttl.fi

@tyoterveys
@fioh

tyoterveyslaitos

tyoterveys

Tyoterveyslaitos